

10. Толпиги О. Концептуальні засади розвитку політико-управлінських відносин у сфері державних закупівель в Україні: автореф. дис. ... канд. з держ. упр.: спец. 25.00.01 «Теорія та історія державного управління». Одеса, 2015. 20 с.

11. Беляков К. Інформація в праві: теорія і практика: монографія. К., КВІЦ, 2006. 118 с.

12. Directive 2004/18/ EC of the European Parliament and of the Council of 31.03.2004 on the coordination of procedures or the award of public works contracts, public supply contracts and public service contracts. Official Journal of the European Union. L 134. 30.4.2004. P. 114.

13. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: [http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984\\_011](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011).

14. Окремі питання вдосконалення адміністративного законодавства України у напрямі гармонізації зі стандартами та вихідними засадами права ЄС. URL: <http://veche.kiev.ua/journal/2558/>.

УДК 351.741:343.1

ПОГРЕБНЯК М.М.

#### ДЕЯКІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ МОЖЛИВОСТІ ТА ДІЙНОСТІ НАДАННЯ АДВОКАТОМ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Статтю присвячено проблемам надання адвокатами, як процесуальними представниками, правової допомоги через призму категорій можливості та дійсності в праві. Проаналізовано дію ряду нормативно-правових актів, які визначають статус адвоката, його повноваження та відповідальність, дефініції та особливості, а також з'ясовується правова природа, значення та суть його представницьких повноважень в адміністративному судочинстві. Акцентовується увага на тих проблемах, які вказують на ускладнення процесуальної форми під час надання правової допомоги, що й обумовлює відповідь на співвідношення можливості та дійсності реалізації та демонструє обмеження повноважень з надання саме правничої допомоги.

**Ключові слова:** адвокат, адміністративне судочинство, процесуальне представництво, повноваження адвоката в адміністративному судочинстві, можливість та дійсність у праві.

Статья посвящена проблемам оказания адвокатами, как процессуальными представителями, правовой помощи через призму категорий возможности и действительности в праве. Проанализировано действие ряда нормативно-правовых актов, определяющих статус адвоката, его полномочия и ответственность, дефиниции и особенности, а также выясняется правовая природа, значение и суть его представительских полномочий в административном судопроизводстве. Акцентируется внимание на тех проблемах, которые указывают на осложнения процессуальной формы в ходе предоставления правовой помощи, что и предопределяет ответ на соотношение возможности и действительности, поскольку демонстрирует ограничение в реализации полномочий по предоставлению именно юридической помощи.

**Ключевые слова:** адвокат, административное судопроизводство, процессуальное представительство, полномочия адвоката в административном судопроизводстве, возможность и действительность в праве.

---

© ПОГРЕБНЯК М.М. – аспірант кафедри адміністративного права і процесу (Національна академія внутрішніх справ), помічник судді (Апеляційний суд м. Києва)

The article is devoted to the problems of providing lawyers as procedural representatives of legal aid through the prism of categories of opportunity and reality in law. The article analyzes the action of a number of normative legal acts defining the status of a lawyer, his powers and responsibilities, definitions and peculiarities, as well as reveals the legal nature, the meaning and essence of his representative powers in administrative legal proceedings. The attention is focused on those problems, which indicate the complication of procedural form during the provision of legal aid, which determines the answer to the relationship between the possibility and reality of the exercise of powers to provide legal assistance itself.

**Key words:** lawyer, administrative legal proceedings, procedural representation, powers of a lawyer in administrative legal proceedings, possibility and reality in law.

**Вступ.** Участь адвоката в адміністративному процесі за функціональним призначенням окреслюється питаннями суті надання ним саме правової допомоги. Натомість, як думається, правова природа такої допомоги обумовлюється потребою здійснення ним своїх повноважень відповідно до особливостей не тільки статусу як адвоката, але й процесуального статусу.

Сьогодні з огляду на адміністративне процесуальне законодавство неможливо чітко визначити, які саме повноваження треба вважати «правничими» (правовими), а які – як такі, що не складають суті реалізації правничих функцій, а лише статусні чи процесуальні. Але питання статусу та процесуальності перебувають у прямому причинному зв'язку з можливістю та дійсністю надання правової допомоги, забезпечення реалізації конституційного права на правову допомогу.

Тому забезпечення належного механізму здійснення адміністративного судочинства відповідно до вимог європейських стандартів, реалізації верховенства права у відповідний належний процесуальний спосіб є і залежним частково від того, як саме процесуальна форма реалізує доступ до судочинства та забезпечення права на захист, на правову і кваліфіковану допомогу. Як наслідок, відсутність можливості надати правову допомогу у процесуальний спосіб дестабілізує стабільність адміністративної процесуальної форми в частині представницьких повноважень, ускладнює механізм здійснення судочинства, реалізацію прав, свобод та інтересів учасників адміністративного процесу тощо. Отож наведені обставини визначають актуальність теми та вказують на потребу проведення детального аналізу даної проблематики.

Аналізуючи представницькі функції адвоката в адміністративному процесі, важливо звернути увагу на те, що проблемами представницьких повноважень у правовій доктрині переймалися чимало дослідників. Серед таких варто виділити дослідження М.Н. Бакаянкової («Функціональні та організаційні основи адвокатури України», м. Одеса, 2017 р.) [3], А.В. Біцай («Участь адвоката в медіації», м. Київ, 2015 р.) [4; 5], Б.Г. Юмаділова («Адвокат как субъект правозащитной деятельности в российской федерации», м. Москва, 2018 р.) [20; 21], П.П. Колесова («Процесуальные формы защиты прав», м. Новгород, 2004 р.) [11] та деяких інших. У цивільному судочинстві участь адвоката та його представницькі повноваження стали об'єктом дослідження С.Я. Фурси та Є.І. Фурси («Адвокат в цивільному процесі», м. Київ, 2008 р.) [2]. Інститут представництва в межах обов'язків учасників процесу досліджував Я.Я. Мельник (м. Хмельницький, 2010 р.) [14, с. 47–53].

Водночас про невирішеність ряду питань правового регулювання інституту адвокатури та процесуального представництва свідчить проведення Міжнародної науково-практичної конференції студентів та аспірантів «Адвокатура: минуле та сучасність» (м. Одеса, 2013 р.) [1].

**Постановка завдання.** Метою статті є потреба з'ясування критеріїв можливості та дійсності надання правової допомоги адвокатом при здійсненні представницьких повноважень в адміністративному судочинстві за дії оновленого адміністративного процесуального законодавства. Досягнення цієї мети надасть можливість визначити важливі питання доступу до суду та реалізації права на допомогу в адміністративному судочинстві.

**Результати дослідження.** Так, ч. 1 ст. 16 КАС України визначено, що учасники адміністративного провадження (справи) мають право *користуватися правничою допомогою*, що вказує на наявність окремого суб'єктивного в учасників процесу «права на правову допомогу». Таке положення генетично відповідає ст. 59 Конституції України, у якій визначено, що «кожен має право на професійну правничу допомогу».

Водночас за логікою змісту наведених вище конституційної та процесуальної норм ми можемо звернути увагу на те, що дане право опосередковується такими важливими корелятами,

як-то питаннями «правничого» та «професійного» характеру такої допомоги, а відтак питаннями «дійсною можливістю» користування таким суб'єктивним правом. Тут важливо зазначити, що «можливість» і «дійсність» надання правничої допомоги залежить не стільки від повноти та чіткості визначених представницьких повноважень, скільки одночасно від дійсної можливості здійснити такі повноваження саме у процесуальні формі та способі.

Так, у теорії права деякими дослідниками справедливо акцентується увага на «можливості» та «дійсності» як тих корелятах, які пронизують фактично будь-який інститут правового регулювання чи систему здійснення судочинства. Наприклад, питання «правової можливості» досліджувались спільно із «правовою дійсністю» вченими М.І. Матузовим та Н.В. Ушановою [13, с. 27]. Доволі цікавою позицією дослідників видається думка про те, що правова можливість є не тільки певною соціальною можливістю, але вона часто проявляється у правовій сфері, а тому дістає відповідне закріплення у правовій матерії, у законах і тому може бути реалізована не тільки добровільно, але й за допомогою владних структур, інститутів, правосуддя, тощо. Інакше кажучи, вона має певний ступінь гарантованості та захищеності [13, с. 27]. Тому очевидно, що юридична (правова) можливість стосується права на правову допомогу в адміністративному судочинстві як можливість у законний спосіб реалізуватися при здійсненні адміністративного судочинства. До того ж на забезпечення такої можливості, здійснення такого процесу впливає і повнота нормативного закріплення надання правової допомоги адвокатом, і доктринальна розробка (пояснення), як те, що така допомога може забезпечуватись як у договірний спосіб, так і судом. Це означає, що правова можливість надання правничої допомоги може забезпечуватись не тільки процесуальним законом, але й судом. Адже, як відомо, суд є основним учасником процесу, який повинен сприяти забезпеченню реалізації прав учасниками процесу, зокрема й адвокатами як процесуальними представниками.

Утім, видається й таке, що питання правової допомоги залежить і від «професійності». Адже очевидно, що інститут процесуального представництва адвокатом стосується потреби більш глибокого розуміння і часто залежить не тільки від механізму доступу до допомоги чи наявності такого права, але й від суб'єктивних критеріїв самого адвоката-представника, його професійної компетенції та підготовленості до здійснення такої допомоги, тобто відповідного рівня кваліфікації. Тому кваліфікація адвоката-представника буде складати додатковий аспект окреслення «можливості» реалізації права на правову допомогу адвокатом як представником. Звідси випливає, що такий взаємозв'язок дає підстави міркувати нам і про те, що «правова можливість», «правова дійсність» і «професійність» зводяться в певну алгоритмічну послідовність компетентності його як фахівця в галузі права.

Аксіоматичним видається і погляд М.І. Матузова та Н.В. Ушанової в тому, що необхідно розрізняти й самі «межі можливого» та «межі дозволеного», як і межі щодо «табу» (тобто заборон). Дослідниками тут звертається увага на те, що саме «межі» при розрізненні «можливого», «дозволеного» завжди залишаються досить тонкими, адже вони не безумовні, хоча все одно існують (адже становлять суттєве навантаження на зміст і суть правової допомоги адвокатом-представником в адміністративному судочинстві – М. П.). Для прикладу, на їхню думку, сфера можливого завжди ширша, ніж прямо дозволено (тобто порівняно як щодо права, так і щодо обов'язку – М. П.). До того ж саме розмежування визначається тим, які норми, які правила, які регулятори мають на увазі чи які відносини вони регулюють та якими методами окреслюється («можливе» та «дійсне», «заборонене» та «дозволене» – М. П.)? Адже в даному випадку діє відомий ліберальний принцип: «не заборонене – дозволене», а якщо не заборонено – значить «можливо», «дозволено» [13, с. 27–28]. Звідси, на нашу думку, випливає те, що якраз відсутність чіткості процесуального законодавства (у якому діє правило «дозволено все, що прямо передбачено») створює при дії принципу диспозитивності ширше коло для реалізації повноважень адвокатом з надання правової допомоги учасникам процесу в адміністративному судочинстві. Це означає, що дана форма характеризується в певному сенсі імперативністю, однак сама «незаборонність» вказує «дозволеність» через диспозитивні повноваження представника, які домінують, адже йдеться про абсолютне право – право на правову допомогу, яка повинна бути своєчасною та реальною. А процесуальний закон повинен лишень обслуговувати таке матеріальне право, сприяючи наданню такої допомоги у процесуальній формі.

Не було б зайвим вказати на слушну думку Н.М. Оніщенко з приводу того, що розгляд права в аспекті його дії завжди висвітлює головну його якість – здатність права здійснювати реальний вплив на діяльність і поведінку людей. Ученим підтримується позиція стосовно того,

що «дія права» покликана відобразити право (правову матерію) з позицій категорій «дійсність» і «можливість» [9, с. 7].

З чим це пов'язано і на що це впливає при правовому регулюванні інституту представництва адвокатом як представником? На нашу думку, насамперед тут треба мати на увазі те, що йдеться про реалізацію прав і виконання обов'язків адвокатом в адміністративному процесі. Де «право» – це завжди певна «можливість», а «обов'язок» – чітка необхідність, яка прямо вказує на «дозволене». Тому наявність процесуальної можливості в наданні правової допомоги в тій чи іншій процесуальній формі, стадії процесу, судовому провадженні, процедурі визначає обсяг і межі діяльності адвоката як представника в адміністративному судочинстві, як і зміст такої допомоги. А відтак зміст буде характеризуватись не однаковим, а різним обсягом, зумовлюючи при цьому різну можливість і різну процесуально-правову дійсність і впливаючи на межі реалізації повноважень адвокатом як представником.

Окремо від теоретико-правових догм варто зауважити, що відповідно до ст. 55 КАС України стороні, третій особі в адміністративній справі, а також особі, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи, можна брати участь у судовому процесі особисто або через *представника*. А тому варто зупинитись на процесуальних питаннях статусу адвоката як представника.

Відповідно до ч. 1 ст. 57 КАС України представником в суді може бути *адвокат* і законний представник. Дана норма цілком співвідноситься із загальними положеннями КАС України щодо права на правничу допомогу, де, наприклад, в ч. 2 ст. 16 КАС України визначено, що представництво в суді, як вид правничої допомоги, здійснюється виключно адвокатом (професійна правнича допомога), крім випадків, установлених законом. Тобто адвокат за статусом є тим суб'єктом, який, представляючи сторону, може та повинен надавати *професійну правову допомогу*, а щодо «законного представника», то законодавець, по суті, виводить його поза рамки «професійно-правничого представництва».

Статус адвоката як представника визначається нормами спеціального закону. Так, відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5 липня 2012 р., № 5076-VI (далі – Закон № 5076-VI від 5 липня 2012 р.), адвокатом є фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах і в порядку, що передбачені цим Законом.

За своєю етимологією термін «адвокат» походить від латинського слова «advocatus» і означає «юридичний консультант», «судовий захисник» [8, с. 37]. Б.Г. Юмаділов відзначає, що під визначенням «адвокат» завжди розумівся юрист, який надає професійну правову допомогу шляхом консультацій, захисту обвинуваченого на суді і так далі. Поняття «адвокат» складається із двох частин: перша визначає його правову (статусну) сторону, друга – функціональну, тобто призначення адвоката [20, с. 66]. Отже, правова допомога та судочинство безпосередньо вказують на функціональну приналежність адвоката.

Представництво ж, відповідно до п. 9 ч. 1 ст. 1 Закону № 5076-VI від 5 липня 2012 р., подається законодавцем як вид певний адвокатської діяльності, яка полягає в *забезпеченні реалізації прав і обов'язків клієнта* в адміністративному судочинстві перед фізичними та юридичними особами.

Не можна залишити поза увагою і спеціальний закон, який доповнює правове регулювання відносин правової допомоги адвокатом у його суті, його статусі, а відтак і в його змісті, який поширюється на процесуальні повноваження адвоката в адміністративному судочинстві.

Так, відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про безоплатну правову допомогу» від 2 червня 2011 р., № 3460-VI (далі – Закон № 3460-VI від 2 червня 2011 р.), правова допомога – це надання правових послуг, спрямованих на забезпечення реалізації прав і свобод людини та громадянина, захисту цих прав і свобод, їх відновлення у разі порушення [18]. А вже п. 4 цієї частини статті визначається, що «... правові послуги – надання правової інформації, консультацій і роз'яснень із правових питань; складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру; здійснення представництва інтересів особи в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування перед іншими особами; забезпечення захисту особи від обвинувачення; надання особі допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації...».

Також ст. 26 Закону № 3460-VI від 2 червня 2011 р. визначено, що адвокат, який надає безоплатну вторинну правову допомогу, зобов'язаний: надавати якісно та в необхідному обсязі безоплатну вторинну правову допомогу; не розголошувати конфіденційну інформацію про особу, яка стала відомою у зв'язку з наданням безоплатної вторинної правової допомоги [18]. Адвокат,

який надає безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі за контрактом чи на тимчасовій основі на підставі договору, має всі обов'язки, встановлені Законом № 5076-VI від 5 липня 2012 р. та іншими законами України [18].

Натомість, коли ми ведемо мову про надання адвокатом правової допомоги при здійсненні представницьких функцій в адміністративному судочинстві, виникає питання про способи такого представництва.

Наприклад, П.П. Колесов, досліджуючи питання процесуальних засобів захисту прав, акцентує увагу саме на процесуальному характері засобів захисту права, розглядаючи при цьому суб'єктивне право як предмет захисту, а позов – як універсальний засіб захисту, маючи на увазі й інші засоби захисту, такі як – клопотання, заяви тощо [11, с. 10–61].

Дослідник справедливо звертає увагу на те, що порядок розгляду публічно-правового спору визначається виходячи з характеру заявлених вимог, виду захисту публічного права, норм процесуального права, які регулюють той чи інший вид судочинства. До того ж захист публічного права, на його думку, здійснюється за допомогою передбачених законом способів, застосування яких забезпечується відновленням публічного права [11, с. 107]. По суті, такі твердження дають нам можливість визначити відповідну частину суті та змісту повноважень представника-адвоката при здійсненні представницьких функцій.

Заслужовує на увагу й думка вітчизняного цивільного процесуаліста С.С. Бичкової щодо того, що статус представника в цивільному судочинстві (у редакції ЦПК України від 2004 р. – *М. П.*) виникає з моменту відкриття провадження у справі, якщо сторона, третя особа, орган та особа, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб, ініціює відкриття провадження через свого представника або в інший процесуальний термін, якщо процесуальний представник залучається у вже відкрите провадження у справі [6, с. 344]. Вважаємо, що за аналогією виникнення представницьких процесуальних повноважень адвоката уособлюються такими ж підставами, адже тільки із «засвідчення» судом не тільки залучається у справу адвокат як представник, але й набуває комплексу прав та обов'язків (повноважень). Тому питання моменту виникнення процесуального права та обов'язку для адвоката-представника є важливим у тому, що з цього часу з'являється реальна можливість надати правову допомогу, як і нести відповідальність за невиконання обов'язку.

Також здалось би зазначити, що структура юридичного обов'язку, на думку М.І. Матузова та Н.В. Ушанової, загалом відповідає структурі суб'єктивного права, виступаючи при цьому немов би його зворотною стороною, і тому може бути більш простою за своєю будовою. Тобто вона, на думку дослідників, є також чотириланкова, а тому включає такі елементи: (а) необхідність здійснити певні дії або утриматись від них; (б) необхідність для правозобов'язаної особи відреагувати на зверненні до нього законні вимоги уповноваженої особи; (в) необхідність нести відповідальність за невиконання цих вимог; (г) необхідність не перешкоджати контрагенту користуватись тим благом, на яке він має право [13, с. 205]. Учені також відзначають, що аксіомою нормальної життєдіяльності людей як виявом демократії та справедливості є формула «права плюс обов'язки, свобода плюс відповідальність» [13, с. 205].

За Б.Г. Юмаділовим, адвокату якраз і необхідно ретельно перевірити кожен факт, верифікувати його не тільки із процесуальних позицій, а й залучити фахівця для пояснення особливостей професійного призначення [20, с. 66]. Одночасно треба бути солідарним із цим дослідником у тому, що величезне значення мають ті чи інші соціальні чинники, власне – умови життя підзахисних, їхнє моральне обличчя тощо. Дотримання принципів моральності, етики, деонтології, основної лікарської заповіді – не нашкодь – обов'язково має поширюватися на адвокатів. Природно, що за таких обставин адвокату не повинна бути байдужою доля його підзахисного, тому установчі знання в галузях біології та медицини можуть і повинні серйозно допомогти в досягненні успіху (зокрема для того, щоб надати кваліфіковану правову допомогу, для того, щоб основні меседжі застосування права та правової поведінки в суді були доступні для розпізнання стороною, яку представляє адвокат-представник – *М. П.*). Крім того, нефахівцеві часом досить складно розібратися в нормативній базі та медичній документації з надання лікувальної допомоги хворим або потерпілим від нещасних випадків і злочинів [20, с. 66–67].

Досить показовим у випадку недотримання цих норм є досвід Європейського суду з прав людини. Так, у своєму Рішенні від 16 січня 2018 р. по справі «Čeferin v. Slovenia» суд вказує на необхідність дотримання критеріїв тієї чи іншої критики, її допустимі межі та особливості [12], що, власне, вказує на зміст суті здійснення адвокатом-представником своїх процесуальних повноважень (можливості реалізації прав та обов'язків за статусом).



Водночас питання відповідальності адвокатів як представників у механізмі реалізації ними своїх повноважень також має суттєве практичне значення і на національному рівні, аби визначити проблеми процесуальної складової суті участі адвоката як представника в адміністративному судочинстві. Наприклад, відповідно до Правил адвокатської етики від 9 червня 2017 р. (далі – Правила), заборонено неналежно висловлюватись у соціальних мережах, ображаючи цим колег або будь-кого. А відповідно до п. 8 Положення про порядок прийняття та розгляду скарг щодо неналежної поведінки адвоката, яка може мати наслідком його дисциплінарну відповідальність, провадження стосовно такої особи має здійснюватися за адресою робочого місця, зазначеною в Єдиному реєстрі адвокатів України. Тому у випадку виниклого реального спору між адвокатами рішення КДКА про відкриття провадження адвокат оскаржив до адміністративного суду. Засідання із цього питання ще не призначене. Однак тут, як відзначається, важливе значення має і питання про те, чи дійсно приватне листування може бути підставою для притягнення до дисциплінарної відповідальності, що у ВКДКА навіть не розглядали [7]. Але, на нашу думку, вказаний приклад може мати місце і з огляду на конкретну адміністративну справу, в якій беруть участь адвокати, що вже захищають свої права, а неналежність процедури по притягненню до відповідальності чи загалом відкриття такої процедури негативно впливатиме на досягнення мети участі адвоката як представника, мети адміністративного судочинства, надання правової допомоги. Оскільки за таких обставин наявний факт процесуального ускладнення, зловживання правом тощо. Відтак постає питання про дійсну необхідність врегулювання даних питань на відповідному законодавчому рівні, а саме через забезпечення гарантування прав на правову допомогу через: *(а)* розірвання договору із клієнтом або заміну адвоката; *(б)* застосування до адвоката відповідних належних санкцій, які б не сприяли ускладненню адміністративної форми.

Варто мати й на увазі, що Правилами адвокатської етики визначено те, що «... у своїй професійній діяльності адвокат (адвокатське бюро, адвокатське об'єднання) зобов'язаний використовувати всі свої знання та професійну майстерність для належного захисту й представництва прав і законних інтересів клієнта, дотримуючись чинного законодавства України, сприяти утвердженню та практичній реалізації принципів верховенства права та законності (ст. 7 Правил) [17]».

Статтею 52 Правил визначено, що «...допустимими формами реагування адвоката на незаконну або неетичну поведінку іншого адвоката, якою заподіяна або може бути заподіяна шкода інтересам адвоката, його клієнта, адвокатського об'єднання, бюро, органів адвокатського самоврядування або адвокатури як такої, треба вважати звернення (заяви, скарги) до органів адвокатського самоврядування, зокрема наділених дисциплінарними повноваженнями стосовно адвокатів, а також використання інших форм захисту прав і законних інтересів особи, передбачених законодавством України. Також у цій же статті зазначено, що не допускається зловживання правом на звернення до органів адвокатського самоврядування, зокрема наділених дисциплінарними повноваженнями, щодо ініціювання питання про дисциплінарну відповідальність адвоката без достатніх підстав і використання зазначеного права як засобу тиску на адвоката. Зрештою, кожен адвокат має вжити заходи мирного врегулювання конфлікту за участі іншого адвоката. ... [17]». З огляду на це ми вважаємо, що з процесуального боку дія цієї норми має досить неординарне значення, адже «усікається» представницькими повноваженнями у процесуальний спосіб.

Нарешті, як сьогодні зауважують деякі вчені, цінність сучасного права відображається не лише в його можливості забезпечити високий рівень упорядкування суспільних відносин, а і в реальному задоволенні різноманітних законних, соціально справедливих інтересів суспільства загалом та окремих індивідів. Отож право повинно стати по-справжньому мірилом свободи і справедливості [15, с. 199], що ще раз дає підстави дійти висновку стосовного того, що до врегулювання інституту представництва на законодавчому рівні щодо участі адвоката в адміністративному процесі як представника треба підходити комплексно, зважаючи на механізм його залучення, його процесуальний статус, механізм заміни, усунення, реалізації своїх повноважень, притягнення до відповідальності тощо.

Водночас значна частина усунення прогалин, як зазначається деякими теоретиками права, повинна припадати на той нормотворчий орган, який уповноважений на усунення прогалини у своїх власних актах, що видані відповідно до його компетенції [16, с. 309].

**Висновки.** Отже, зважаючи на вищевикладене, варто вказати на те, що правнича допомога адвоката в адміністративному судочинстві є одним із основних видів представництва. Її суть зводиться до обов'язку надання фахової (професійної) допомоги, зміст якої визначається як матеріальним, так і процесуальним законодавством. Моментом виникнення права на надання такої допомоги є залучення судом адвоката як представника до участі у справі, або вступ у справу

адвокатом. З цього моменту виникають процесуальні обов'язки адвоката-представника з надання правової допомоги, за невиконання яких наставатиме процесуальна відповідальність. Натомість до моменту вступу у справу чи залучення судом відповідальність не охоплюється нормами КАС України і переноситься на рівень КДКА тощо.

Водночас через те, що адвокат діє в адміністративному судочинстві як особливий тип представника, його суб'єктивний статус опосередковується процесуальним характером одночасно з поєднанням статусних повноважень як адвоката непроцесуальної особи, тобто поза межами процесуального права.

Повноваження (права та обов'язки, інтереси) набувають статусу процесуальних у зв'язку з тим, що норма матеріального, публічного права продовжує діяти в процесуальній формі, надаючи обов'язкових елементів статусу процесуального представництва. Такі обставини дають підстави вести мову про утворення спеціального режиму правового регулювання правової (правничої) допомоги адвокатом в адміністративному процесі як особливого порядку залучення та діяльності при розгляді адміністративного спору.

Зрештою, при здійсненні своїх повноважень адвокат, як представник, повинен дотримуватись процесуальної форми, усувати можливості ускладнення ходу судового процесу, адже є фахівцем у галузі права, діючи при цьому за відповідним алгоритмом та враховуючи важливість виконання процесуальних прав та обов'язків, що спрямовані на забезпечення виконання завдань і мети адміністративного судочинства.

#### Список використаних джерел:

1. Адвокатура: минуле та сучасність: матеріали II Міжнар. наук. конф. молодих вчених, аспірантів та студ. (м. Одеса, 2 березня 2013 р.) / відп. за вип. д-р юрид. наук, проф. В.М. Дрьомін; Націон. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса: Фенікс, 2013. 592 с.
2. Адвокат в цивільному процесі: Науково-практичний посібник. К. Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2008. – 452 с.
3. Бакаянова Н.М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України: дис. ... д-ра юрид. наук; спец. 12.00.10. Одеса, 2017. 395 с.
4. Біцай А.В. Організаційно-правові засади участі адвоката в медіації: дис. ... канд. юрид. наук; спец. 12.00.10. Київ, 2015. 261 с.
5. Біцай А.В. Участь адвоката в медіації: монографія/ за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О.Г. Яновської. К.: Алерта, 2017. 260 с.
6. Бичкова С.С. Цивільний процесуальний правовий статус осіб, які беруть участь у справах позовного провадження: монографія. К.: Атіка, 2011. 420 с.
7. Воліна Т. Вперше до ВКДКА потрапила справа про етику приватного листування в месенджерах. Закон і Бізнес. 5 (1355) 03.02. 9 лютого 2018 р. URL: [http://zib.com.ua/ua/131729-vpershe\\_do\\_vkdka\\_potrapila\\_sprava\\_pro\\_etiku\\_privatnogo\\_listuvannya](http://zib.com.ua/ua/131729-vpershe_do_vkdka_potrapila_sprava_pro_etiku_privatnogo_listuvannya).
8. Дворецкий И.Х. Латинско-русский словарь (около 50 000 слов). 2-е изд. переработ. и доп. М., «Русский язык», 1976. 1096 с.
9. Дія права: інтерактивний аспект: монографія/ Кол. авторів; Відп. ред. Н.М. Оніщенко. К.: Видавництво «Юридична думка», 2010. 360 с.
10. Кодекс адміністративного судочинства України: Верховна Рада України; Кодекс України, Кодекс, Закон від 6 липня 2005 р., № 2747-IV (Редакція станом на 07.01.2018 р.). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
11. Колесов П.П. Процессуальные средства защиты права. Великий Новгород, 2004. 220 с.
12. Колишній В. ЕСПЧ разрешил адвокатам критиковать участников процесса в пределах разумного. Закон і бізнес. 3(1353) 20.01. 26.01.2018 р. URL: [http://zib.com.ua/ru/131552-espch\\_razreshil\\_advokatam\\_kritikovat\\_uchastnikov\\_processa\\_.html](http://zib.com.ua/ru/131552-espch_razreshil_advokatam_kritikovat_uchastnikov_processa_.html).
13. Матузов Н.И., Ушанова Н.В. Возможность и действительность в российской правовой системе: монография. М.: Юрлитинформ, 2013. 272 с.
14. Мельник Я.Я. Виконання цивільних процесуальних обов'язків особами, що надають правову допомогу. Університетські наукові записки. 2010. № 1(33). С. 47–53.
15. Шемшученко Ю.С., Оніщенко Н.М., Зайчук О.В. та ін. Національні тенденції та міжнародний досвід сучасного праворозуміння: монографія / за заг.ред. Н.М. Оніщенко. К.: Вид-во «Юридична думка», 2013. 480 с.
16. Общая теория права и государства: учебник/ Под ред. В.В. Лазарева. 3-е изд., перераб. и доп. М.: Юристъ, 2000. 520 с.

17. Правила адвокатської етики. Затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 9 червня 2017 р. URL: [http://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2017-06-09-pravila-2017\\_596f00dda53cd.pdf](http://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2017-06-09-pravila-2017_596f00dda53cd.pdf).

18. Про безоплатну правову допомогу: Верховна Рада України. Закон від 2 червня 2011 р., № 3460-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>

19. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Верховна Рада України. Закон від 5 липня 2012 р., № 5076-VI. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.

20. Юмадилов Б.Г. Адвокат как субъект правозащитной деятельности в Российской Федерации: дисс. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.11. М., 2017. 147 с.

21. Юмадилов Б.Г. Адвокат как субъект правозащитной деятельности в Российской Федерации: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.11 «Судебная деятельность, прокурорская деятельность, правозащитная и правоохранительная деятельность». 2018. 22 с.

УДК 347.96.08

ПРОШУТЯ І.Д.

#### **ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ МІСЦЕВИХ ЗАГАЛЬНИХ СУДІВ В УКРАЇНІ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

Охарактеризовано особливості адміністративно-правових засад здійснення контролю за діяльністю місцевих загальних судів в Україні. Обґрунтовано доцільність класифікації такого контролю на зовнішній і внутрішньо організаційний, що обумовлено колом суб'єктів, які його здійснюють. Аргументовано, що, по-перше, контроль за діяльністю місцевого загального суду стосується організаційної діяльності як корпусу суддів, так і апарату суду, а не процедури розгляду судових спорів, які регулюються процесуальними нормами кримінального, адміністративного та цивільного законодавства; по-друге, така організаційна діяльність є не менш важливою, ніж розгляд судом справ, оскільки саме завдяки цій діяльності стає можливий якісний розгляд і вирішення конкретних справ; по-третє, контроль за діяльністю суду здійснюється відповідно до норм адміністративного законодавства; по-четверте, контроль за діяльністю місцевих судів включає в себе контроль за суддями цього суду та за його апаратом.

**Ключові слова:** місцеві загальні суди, контроль, адміністративне законодавство, судді, апарат суду, внутрішньо організаційна діяльність.

Охарактеризованы особенности административно-правовых основ осуществления контроля за деятельностью местных общих судов в Украине. Обоснована целесообразность классификации такого контроля на внешний и внутренне организационный, что обусловлено кругом субъектов, которые его осуществляют. Аргументировано, что, во-первых, контроль за деятельностью местного общего суда касается организационной деятельности как корпуса судей, так и аппарата суда, а не процедуры рассмотрения судебных споров, которые регулируются процессуальными нормами уголовного, административного и гражданского законодательства; во-вторых, такая организационная деятельность является не менее важной, чем рассмотрение судом дел, поскольку именно благодаря этой деятельности становится возможным качественное рассмотрение и разрешение конкретных дел; в-третьих, контроль за деятельностью суда осуществляется в соответствии с нормами административного законодательства; в-четвертых, контроль за деятельно-